

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ГАВРИЛЯК ТЕТЯНА СТЕПАНІВНА

УДК 336:[368.032:330.322.1](477)

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ
В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Плиса Володимир Йосипович,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ткаченко Наталія Володимирівна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
заступник директора Інституту післядипломної освіти з
навчальної роботи;

кандидат економічних наук,
Добош Назар Миколайович,
Національний університет „Львівська політехніка”,
доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу
Інституту підприємництва та перспективних технологій.

Захист відбудеться „16” лютого 2017 р. о 14⁰⁰ год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий „___” січня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

проф. Майовець Є. Й

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки неможливо модернізувати ринкову та соціальну інфраструктуру без залучення і ефективного використання інвестицій. Акумуляуючи вітчизняний та іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій, менеджменту – інвестиції сприяють поштовху господарської активності на макро- та мікрорівні. Дефіцит фінансових ресурсів зумовлює необхідність залучення інвестицій щоб забезпечити динамічно стійкий розвиток у середньо- та короткостроковій перспективі.

Ефективним механізмом розподілу фінансових ресурсів та їхнього інвестування в економіку України є фінансовий ринок. Страховий ринок, як його складова, сприяє розвитку виробництва, через страховий фонд активно впливає на фінансові потоки у національній економіці. Роль страхових компаній полягає в тому, що вони виконують функції спеціалізованих кредитних інститутів.

З-поміж небанківських фінансово-кредитних установ страховики займають друге місце за обсягами залучених коштів. В умовах обмеженості ресурсів, головним джерелом формування капіталу страхової компанії є інвестиційна діяльність.

Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування специфіки інвестиційної діяльності та фінансового забезпечення страхових компаній розглядають такі зарубіжні фахівці, як: О. Архіпов, А. Афонсо, А. Бакіров, А. Баутов, Дж. Браун, Т. Гварліані, Ю. Гризенкова, П. Розенштейн-Родан, Р. Стьюард А. Фінкельштейн, Р. Франк, Д. Фурчетті та ін.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансового забезпечення суб'єктів господарювання зробили такі вітчизняні науковці: Ж. Довгань, В. Приймак, Л. Гринів, О. Ватаманюк, В. Дем'янишин, А. Загородній, Є. Іонін, О. Ковалюк, С. Лобозинська, Є. Майовець, І. Михасюк, В. Плиса, Б. Пшик, О. Стефанишин, А. Хоронжий та ін. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності висвітлені у наукових працях таких вчених: І. Бланк, О. Вовчак, В. Гриньова, М. Денисенко, М. Крупка, Д. Лук'яненко, І. Мойсеєнко, Т. Майорова, С. Осадець, А. Пересада, Ж. Поплавська, С. Реверчук, Н. Татаренко та ін. Питання формування фінансового потенціалу та розвитку страхових компаній обґрунтували у своїх наукових працях вітчизняні науковці: В. Базилевич, В. Баранова, В. Боронос, А. Василенко, О. Гаманкова, Н. Добош, А. Єпіфанов, О. Журавка, О. Козьменко, Г. Кравчук, Н. Нагайчук, І. Ненно, В. Плиса, І. Приймак, Е. Терещенко, Н. Ткаченко, В. Федоренко, В. Фурман та ін.

Незважаючи на значний обсяг наукових публікацій, які відображають проблеми розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній України, недостатньо висвітленими залишаються питання формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків та його оцінка. Тому, назріла потреба узагальнити теоретичні та вдосконалити практичні аспекти управління інвестиційними ресурсами страхових компаній.

З огляду на зовнішньоекономічні та політичні чинники розвитку в останні роки, які є непередбачуваними, а відтак значною мірою варіативними, перспектива розвитку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків України становить особливий науково-дослідницький інтерес. Актуальність, теоретична і практична значущість поставлених питань зумовили вибір теми дисертаційної

роботи, її мету, структуру та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямом „Формування фінансового потенціалу розвитку економіки” (номер державної реєстрації 0116U001677), в межах якої автором досліджено теоретичне обґрунтування особливостей формування та забезпечення належного рівня фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних основ формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків, удосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо його покращення в Україні.

Для досягнення поставленої мети було окреслено такі завдання:

- розкрити суть, завдання і значення інвестиційної діяльності страхових компаній та їхню значущість у розвитку страхового ринку;
- з'ясувати сутність фінансового потенціалу страхової компанії, дати характеристику його структури та методів оцінки;
- проаналізувати інституційно-правове середовище інвестиційної діяльності страховиків в Україні;
- визначити особливості формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій;
- оцінити фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України;
- поглибити науково-методичний підхід до прогнозування обсягу страхових резервів;
- розвинути науковий підхід до прийняття інвестиційних рішень у страхових компаніях;
- імплементувати іноземний досвід здійснення інвестиційних операцій страховими компаніями та проаналізувати структуру їхнього інвестиційного портфеля;
- формалізувати вибір оптимальної структури джерел інвестиційних ресурсів страхових організацій.

Об'єктом дослідження є процес формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційної роботи визначають методи загальнонаукового пізнання, з допомогою яких було отримано відповідні результати, а саме: методи дедукції, індукції, аналізу та синтезу, наукового абстрагування та узагальнення – для дослідження економічної сутності понять „інвестиції”, „фінансовий потенціал” та „інвестиційна діяльність страхової компанії”; графічний, табличний, також метод групування та аналізу – для наочного подання результатів проведеного дослідження, виявлення зв'язку між отриманими результатами; статистичний метод наукового пізнання – для оцінки динаміки страхового ринку; статистичні методи, зокрема метод кореляційно-регресійного

аналізу – для визначення щільності зв'язку між показниками капіталізації страхових компаній України; метод економетричного моделювання – для побудови адекватної моделі, яка відображає вплив зміни показників розвитку страхового ринку на ФПДС; методи прогнозування (фільтр Годріка-Пресскота, експоненціальне згладжування, адитивний та мультиплікативний методи Голта-Вінтерса) – для передбачення рівня фінансового забезпечення інвестиційних операцій страхових компаній України.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі та нормативні акти України, які регулюють інвестиційну та страхову діяльність. Використано також матеріали Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (НКДРРФП), Державної служби статистики України (ДССУ), фахові літературні видання, монографії, публічна звітність страхових компаній України, інтернет-джерела, а також власні аналітичні й прогностичні розрахунки та дослідження, які виконав автор.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних та удосконаленні науково-методичних основ формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні.

До найбільш вагомих результатів, які визначають наукову новизну дисертаційної роботи, належать такі:

удосконалено:

- науковий підхід до формування інституційно-правового середовища інвестиційної діяльності страховика, який, на відміну від наявних, ґрунтується на виділенні шести елементів, що чинять вплив на інвестиційну політику страховиків. Це страхове законодавство, інвестиційна інфраструктура страхового ринку; групова структура страховиків; страхові об'єднання; ринок цінних паперів; інвестиційний клімат в країні;

- методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній, який передбачає розрахунок інтегрального показника фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків на основі коефіцієнтів, які відображають ресурсне забезпечення, що дало змогу провести рейтингування страховиків України та надати попередню характеристику їхньої інвестиційної активності;

- трактування поняття „*інвестиційна інфраструктура страхового ринку*” як сукупність установ та організацій, які обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних операцій страховими компаніями та впливають на їхні інвестиційні можливості, що, на відміну від існуючих підходів, дало змогу виділити безпосередніх й опосередкованих учасників;

отримали подальший розвиток:

- наукове тлумачення дефініції „*фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страхової компанії*” як усі фінансові можливості страховика, що визначаються достатнім обсягом фінансових ресурсів, характеризуються здатністю ефективного використання в інвестиційній діяльності та забезпечують його стійкий розвиток;

- науково-методичний підхід до виявлення взаємозв'язку між показниками капіталізації страхового ринку, що допомогло на підставі використання кореляційно-регресійного аналізу та побудови адекватної логарифмічно-лінійної економетричної

моделі дослідити їх вплив на обсяг страхових резервів;

- принципи прийняття інвестиційних рішень, за рахнок виділення додатково до існуючих принцип об'єктивності (об'єктивність і неупередженість в оцінюванні інвестиційних можливостей страхової компанії, використовуючи математичні методи); передбачення (врахування можливих змін і ризиків під дією внутрішніх або зовнішніх чинників, а відтак розроблення декількох варіантів планування інвестиційних вкладень); раціональності (обсяг інвестиційних вкладень страхової компанії має бути розрахований так, аби забезпечити подальшу діяльність без нанесення збитків); результативності (прийняття інвестиційного рішення страховиком має бути спрямоване на досягнення конкретного результату (отримання прибутку) для ефективної реалізації);

- науковий підхід до формування оптимальної структури джерел фінансових ресурсів, що дало змогу проаналізувати інвестиційний портфель вітчизняних страховиків, визначити тенденції розвитку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній та перспективні напрями вкладень.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні наявних і розробленні нових наукових розробок щодо функціонування механізму фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій. Методологічні та практичні рекомендації можна використовувати для розроблення системи інтегральної оцінки фінансового потенціалу страхових компаній. Наукові результати дослідження використовують у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка у викладанні навчальних дисциплін „Страхування”, „Страховий менеджмент”, „Інвестування”, „Фінанси” (довідка № 5999-Н від 25.12.2015 р.), Інституту післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка для викладання навчальних дисциплін „Страхування”, „Інвестування”, „Фінанси” (довідка № 328 від 24.12.2015 р.), Стрийського коледжу Львівського національного аграрного університету для викладання навчальних дисциплін „Страхування в туризмі”, „Інфраструктура фінансового ринку”, „Інвестиційна діяльність”, „Фінанси підприємств” (довідка № 663 від 18.12.2015 р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні теоретичних висновків і практичних рекомендацій щодо формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні.

Результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: ПрАТ „Страхова компанія „Раритет” – пропозиції щодо методики розрахунку інтегрального показника фінансового потенціалу інвестиційної діяльності та рекомендації щодо формування ефективної інвестиційної політики страхової компанії (довідка від 22.12.2015 р.); ПАТ „СК „Українська страхова група” використано алгоритм прийняття інвестиційних рішень у страхових компаніях, що дало змогу сформувавши та провадити ефективну інвестиційну діяльність (довідка від 25.12.2015 р.). Теоретико-методологічні та практичні наукові результати враховували під час розроблення окремих заходів щодо реалізації Програми економічного та соціального розвитку м. Стрий (довідка № 3.20/148 від 29.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі результати дослідження, які викладені в

дисертації і виносяться на захист, отримані автором самостійно і є його науковим доробком.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи доповідали та отримали позитивні відгуки на таких всеукраїнських і міжнародних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція „Стратегія розвитку світової економіки в умовах глобалізації” (м. Черкаси, 2013 р.); I Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Сімферополь – смт. Гурзуф, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Економіка, управління, фінанси: теорія і практика” (м. Хмельницький, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Проблеми та перспективи економіки і управління” (м. Київ, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Регіональна економіка та проблеми муніципального розвитку” (м. Київ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Інноваційна стратегія і тактика фінансово-економічного розвитку суб’єктів національного господарства” (м. Чернівці, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Wirtschaft und management: probleme der wissenschaft und praxis” (м. Нюрнберг, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Актуальні питання економічних наук” (м. Київ, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Розвиток національної економіки: теорія і практика” (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Economics and management: challenges and perspectives” (м. Відень, 2015 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція „Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд” (м. Запоріжжя, 2015 р.); XXII Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених „Актуальні проблеми функціонування господарської системи України” (м. Львів, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи” (м. Ужгород, 2016 р.).

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано 26 одноосібних наукових праць загальним обсягом 8,74 д. а., серед яких 12 статей (9 статей у наукових фахових виданнях (з яких 6 статей у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз), 2 статті в інших періодичних виданнях України, 1 стаття в іноземному виданні) та 14 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 181 сторінці. Дисертація містить 20 таблиць, 31 рисунок та 15 додатків. Список використаних джерел налічує 292 позиції на 33 сторінках.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

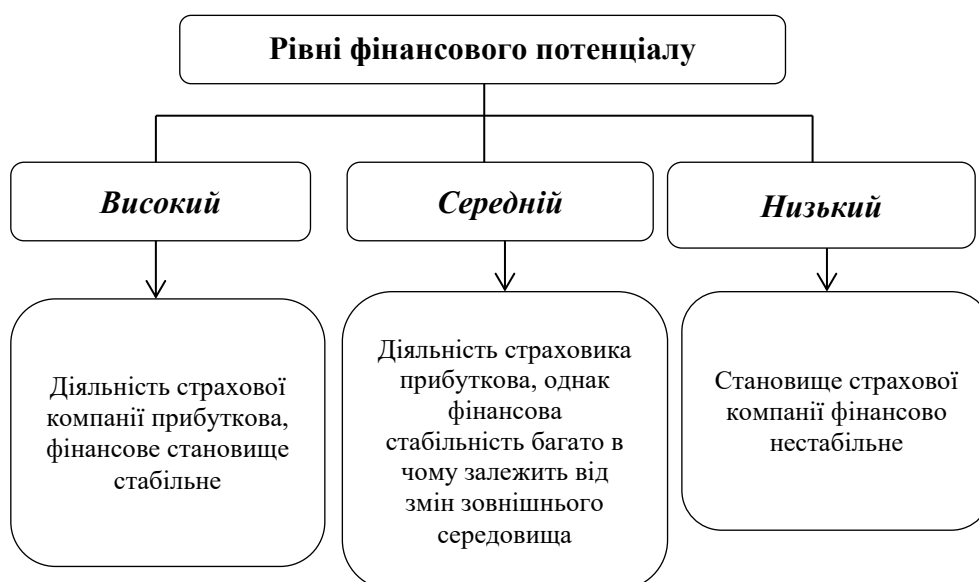
У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено мету та завдання, визначено об’єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та публікації за темою дисертаційної роботи, її структуру та обсяг.

У **першому розділі** роботи „*Теоретичні основи дослідження фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків*” з’ясовано суть, розкрито завдання та обґрунтовано значення інвестиційної діяльності страхових організацій, визначено

сутність, структуру та методи оцінки фінансового потенціалу страховиків, охарактеризовано основні елементи інституційно-правового середовища інвестиційної діяльності страхових компаній України.

У роботі проаналізовано поняття „інвестиції” та їхні класифікаційні ознаки, систематизовано думки науковців щодо дефініції „інвестиційна діяльність”, „фінансовий потенціал”. Зосереджено увагу на джерелах формування інвестиційних ресурсів страхових компаній, визначено потенційні напрями вкладень.

Охарактеризовано чинники, які безпосередньо окреслюють вектор напрямку інвестиційної стратегії страховика. Зокрема, це політико-економічне становище в країні; рівень розвитку фінансового ринку; наявність високоприбуткових інвестиційних інструментів; обсяг залучених фінансових ресурсів; наявність відносин між страховиками та професійними учасниками фінансового ринку та ін. Обсяг власних фінансових ресурсів на початку діяльності страхової компанії визначає фінансовий стан та має важливе значення, оскільки в цей час, як правило, ще не повністю сформований страховий фонд, який може покрити збитки. Фінансовий стан страхової компанії є головним чинником формування фінансового потенціалу.

Рис. 1. Рівні фінансового потенціалу страховика

Джерело: розроблено автором.

Узагальнивши думки науковців щодо тлумачення терміну „фінансовий потенціал страховика”, виділено два підходи: з погляду ресурсів та з погляду можливостей. Прихильники першого підходу ідентифікують фінансовий потенціал страхової організації як сукупність фінансових ресурсів, ефективне використання яких призведе до очікуваного доходу та стійкого розвитку.

Підхід з погляду можливостей характеризує фінансовий потенціал страхової компанії як усі явні та приховані можливості, які сприяють ефективному провадженню страхової, інвестиційної та фінансової діяльності, враховуючи обсяг та структуру фінансових ресурсів. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що основну характеристику поняття „фінансовий потенціал страхової компанії” становлять фінансові ресурси та можливості їх ефективного використання. Одним з етапів оцінки

фінансового потенціалу страховика є визначення його рівня. З огляду на це, виділено три рівні фінансового потенціалу страхової компанії – високий, середній та низький (рис.1).

У роботі подано концептуалізацію поняття „фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховика” (рис. 2).

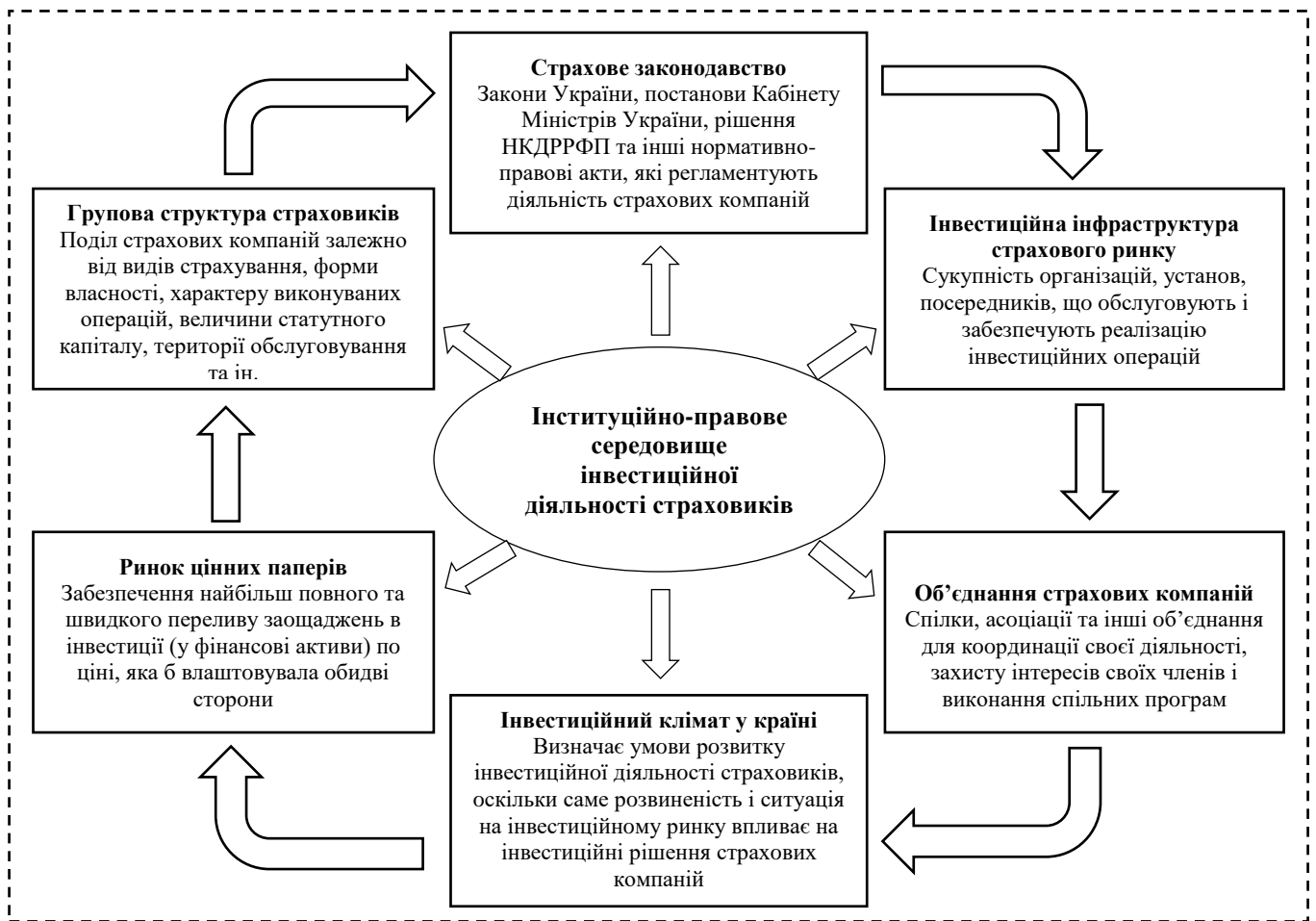
Рис. 2. Концептуалізація поняття „фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страхової компанії”

Джерело: розроблено автором.

Одним з етапів на шляху дослідження ролі фінансового потенціалу інвестиційної діяльності є обґрунтування важливості формування та розвитку інституційно-правового середовища. Його комплексний аналіз допоміг виокремити шість складових, які між собою взаємопов’язані та взаємодоповнювальні.

Це страхове законодавство, яке забезпечує функціонування страхового ринку як цілісної системи, визначає норми та принципи діяльності страховиків, а також захист інтересів страхувальників; групова структура страховиків (дозволяє розподілити їх за різними ознаками), інвестиційна інфраструктура страхового ринку, об’єднання страхових компаній, ринок цінних паперів та інвестиційний клімат в країні (рис.3). Інфраструктура страхового ринку має охоплювати не тільки страхові компанії, посередників та об’єднання, а й інституційних інвесторів, основною функцією яких має бути підтримка та співпраця зі страховими компаніями на інвестиційному ринку.

Запропоновано виокремити поняття „*інвестиційна інфраструктура страхового ринку*”, суть якого полягає у сукупності установ та організацій, які здійснюють обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних операцій страховими компаніями та впливають на їхні інвестиційні можливості. Подано опосередкованих (державні органи влади, страхувальники, та інші учасники) та безпосередніх учасників розвитку інвестиційної інфраструктури.

Рис. 3. Елементи інституційно-правового середовища інвестиційної діяльності страхових компаній

Джерело: розроблено автором.

У другому розділі „Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій” визначено особливості формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній, зроблено оцінку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні, проаналізовано динаміку та подано прогностичні дані страхових резервів страхових компаній.

Проведено розрахунок рівня фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній шляхом обчислення інтегрального показника на основі індикаторів фінансового стану, ліквідності, платоспроможності та показників інвестиційної діяльності, а також побудовано їхній рейтинг відповідно до отриманих результатів за допомогою шкали Харингтона. За основу було обрано тринадцять показників: ступінь збитковості, показник забезпеченості страхових послуг, показник якості капіталу страховика, показник фінансової стійкості, показник якісного забезпечення, показник співвідношення доходу від страхової та загальної діяльності, показник розвитку, рентабельність страхової діяльності, показник реінвестування, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності капіталу та показник забезпечення власними коштами. Оцінку виконано у програмному пакеті Excel на підставі звітних даних за 2014 р. двадцяти страхових компаній України.

За результатами розрахунків, задовільний рівень фінансового потенціалу інвестиційної діяльності отримали страхові компанії ПрАТ „Акціонерна страхова компанія „ОМЕГА”, ПрАТ „СК „Галицька” та ПрАТ „СК „Раритет” отримали достатній. Низький рівень (погано) у ТДВ „Альянс Україна”, СК „БРОКБІЗНЕС”, ПрАТ „ГРАВЕ Україна Страхування життя”, ПрАТ „МЕТЛАЙФ”, ПрАТ „СК „Країна”, ТДВ „Експрес Страхування”, СК „Дніпроінмед”, „УАСК АСКА” та ПрАТ „УАСК АСКА-ЖИТТЯ”, ПрАТ „СК „НАДІЙНА”, ПрАТ „СК „ТЕКОМ”, ПрАТ „СК „Перша”. Найнижчий рівень (незадовільно) – ПрАТ „СК „ЕЙГОН ЛАЙФ УКРАЇНА”, СК „Княжа Вієнна Іншуранс Груп”, ПрАТ „СК „Українська страхова група”, ПрАТ „СК „ПРОВІДНА”, АТ „СК „Блакитний поліс”.

Відтак є підстави стверджувати про досить низький рівень фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній України, оскільки жодна з досліджуваних компаній не отримала лінгвістичну оцінку „добре” та „дуже добре”. Дослідження виявило, що страхові компанії, які надають послуги з ризикового страхування показали кращу оцінку, ніж компанії зі страхування життя, хоча теоретично вони мають більше можливостей для інвестування, оскільки залучають капітал на довший термін.

Для виявлення зв'язків між показниками капіталізації страхового ринку та їх впливу на обсяг страхових резервів, використано кореляційно-регресійний аналіз та побудовано логарифмічно-лінійні економетричні моделі. Модель враховує показники валових страхових премій $\ln GROSS\_PREM$, валових страхових премій у попередньому кварталі $\ln GROSS\_PREM$, загальних активів $\ln TOTAL\_ASSETS$, загальних активів за 2015 р. $\ln TOTAL\_ASSETS_{t-4}$, валових страхових виплат 1 кварталу 2016 р. і попереднього кварталів $\ln GROSS\_PAYM_t$, $\ln GROSS\_PAYM_{t-1}$, а також обсяг статутного капіталу $\ln CAPITAL_t$, які обчислено на підставі обсягу страхових резервів, враховує адаптивний характер часової зміни резервів і містить лагові значення $\ln RESERVES$ за минулі періоди. (табл.1). Чисельні результати отримали в економетричному пакеті EViews 8.0.

Коефіцієнти моделі визначають еластичності зміни обсягу страхових резервів в Україні за відповідними чинниками та засвідчують на скільки відсотків вони змінюються зі збільшенням фактора на 1 % за умови, що всі інші фактори залишаються незмінними.

Розрахунки виконано на підставі квартальних даних за 2007- 1 кв. 2016 рр., які отримано на підставі статистичних звітів Нацкомфінпослуг. Досліджено такі ряди: $GROSS\_PREM$ (GPr – валові страхові премії, млн грн.); NET_PREM (NPr – чисті страхові премії, млн грн.); $GROSS\_PAYM$ (GPr – валові страхові виплати, млн грн.); NET_PAYM (NPr – чисті страхові виплати, млн грн.); $CAPITAL$ (C – капітал, млн грн.); $TOTAL\_ASSETS$ (TA – загальні активи, млн грн.); $RESERVES$ (R – страхові резерви, млн грн.); $ASSETS\_RESERVES$ (AR – активи, визначені Законом України „Про страхування”, млн грн.).

Зростання валових страхових премій і загальних активів на 10 % спричинить збільшення резервів понад 2 %, а показник валових страхових виплат зі збільшенням на 10 % змусить підвищити резерви на 0,6 %. Еластичність страхових резервів за капіталом свідчить про від'ємне значення і становить -0,34, отже він чинить обернений вплив на обсяг страхових резервів. Тобто, зі збільшенням статутного капіталу на 10 % резерви зменшуються на 3,4%.

**Модель щільності зв'язку між показниками страхового ринку
та страховими резервами**

Dependent Variable: LOG(RESERV)				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 2008Q1 2016Q1				
Included observations: 33 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	P-значення.
C	2.631902	1.363009	1.930949*	0.0659
LOG(GROSS_PREM)	0.211267	0.032243	6.552387***	0.0000
LOG(GROSS_PREM(-1))	0.108552	0.038207	2.841156***	0.0093
LOG(TOTAL_ASSETS)	0.202805	0.086438	2.346241**	0.0279
LOG(TOTAL_ASSETS(-4))	0.181291	0.085593	2.118066**	0.0452
LOG(GROSS_PAYM)	0.064825	0.023636	2.742653**	0.0116
LOG(GROSS_PAYM(-1))	0.030961	0.028623	1.081673	0.2906
LOG(CAPITAL)	-0.339990	0.155475	-2.186786**	0.0392
@TREND	0.005322	0.002680	1.986330*	0.0590
LOG(RESERV(-1))	0.243589	0.125080	1.947469*	0.0638
R-squared	0.990112	Mean dependent var		9.398038
Adjusted R-squared	0.986243	S.D. dependent var		0.219670
S.E. of regression	0.025766	Akaike info criterion		-4.234511
Sum squared resid	0.015269	Schwarz criterion		-3.781023
Log likelihood	79.86943	Hannan-Quinn criter.		-4.081926
F-statistic	255.8920	Durbin-Watson stat		2.030449
Prob(F-statistic)	0.000000			

Джерело: розрахунки автора.

З дослідження випливає, що статистично значущими є показники не тільки поточного кварталу, а й попередніх. Валові страхові премії четвертого кварталу 2015 р. зі зростанням на 10 % будуть мати вплив на обсяг страхових резервів та спричинять їхнє збільшення на 1,08 %. Підвищення обсягу страхових премій збільшує страхові резерви в тому самому періоді, тобто відбувається миттєва реакція зростання страхових резервів. Отже, обсяг сформованих страхових резервів прямо залежить від зростання показників капіталізації страхового ринку і менше від страхових виплат – зростання валових страхових виплат в поточному кварталі на 10 % зумовить збільшення страхових резервів на 0,6 %. Формалізація моделі представлена формулою 1.

$$\begin{aligned}
 \ln RESERV = & 2,632 + 0,211 \ln GROSS\_PREM + 0,108 \ln GROSS\_PREM_{t-1} \\
 & (0,066^{*1}) (0,00^{***}) \quad (0,009^{***}) \\
 & + 0,203 \ln TOTAL\_ASSETS + 0,182 \ln TOTAL\_ASSETS_{t-4} \\
 & (0,027^{**}) \quad (0,045^{**}) \quad (1) \\
 & + 0,065 \ln GROSS\_PAYM + 0,031 \ln GROSS\_PAYM_{t-1} \\
 & (0,011^{**}) \quad (0,291) \\
 & - 0,339 \ln CAPITAL + 0,005 \ln TREND + 0,244 \ln RESERV_{t-1} \\
 & (-0,039^{**}) \quad (0,059^{*}) \quad (0,064^{*}) + \varepsilon_{2t}
 \end{aligned}$$

¹Примітка: * позначає значущість параметра на рівні 0,90%; ** – на рівні 0,95%; *** – на рівні 0,99%

У роботі також проаналізовано активи страхових компаній України загалом по страховому ринку та з погляду компаній зі страхування життя й компаній з ризикових видів страхування у 2010-2015 роках. З'ясовано, що активи представлені в більшій

мірі банківськими вкладками та акціями. Зокрема, на фоні загального зменшення обсягу активів майже на 10 млрд грн. депозити продовжують збільшуватися й у 2015 р. становили 12,6 млрд грн.

Для точнішого прогнозування показника обсягу страхових резервів було використано декілька методів для порівняння очікуваних значень. Використовуючи їх, розраховано прогнозні дані страхових резервів як основного джерела формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній Серед них RESERV_HPF – фільтр Годріка-Пресскота; RESERV_SM – експоненціальне згладжування; RESERV_SM_HWA – адитивний метод Голта-Вінтерса; RESERV_SM_HWM – мультиплікативний метод Голта-Вінтерса; RESERV_ARIMA_F – показники, визначені за допомогою побудови Аріма-моделі (табл. 2). Найбільший обсяг страхових резервів, спрогнозований на кінець 2017 р., вдалося визначити адитивним методом Голта-Вінтерса, а найнижчий показник був розрахований методом Готріка-Пресскота

Таблиця 2

Прогнозні значення обсягу страхових резервів, млн. грн.

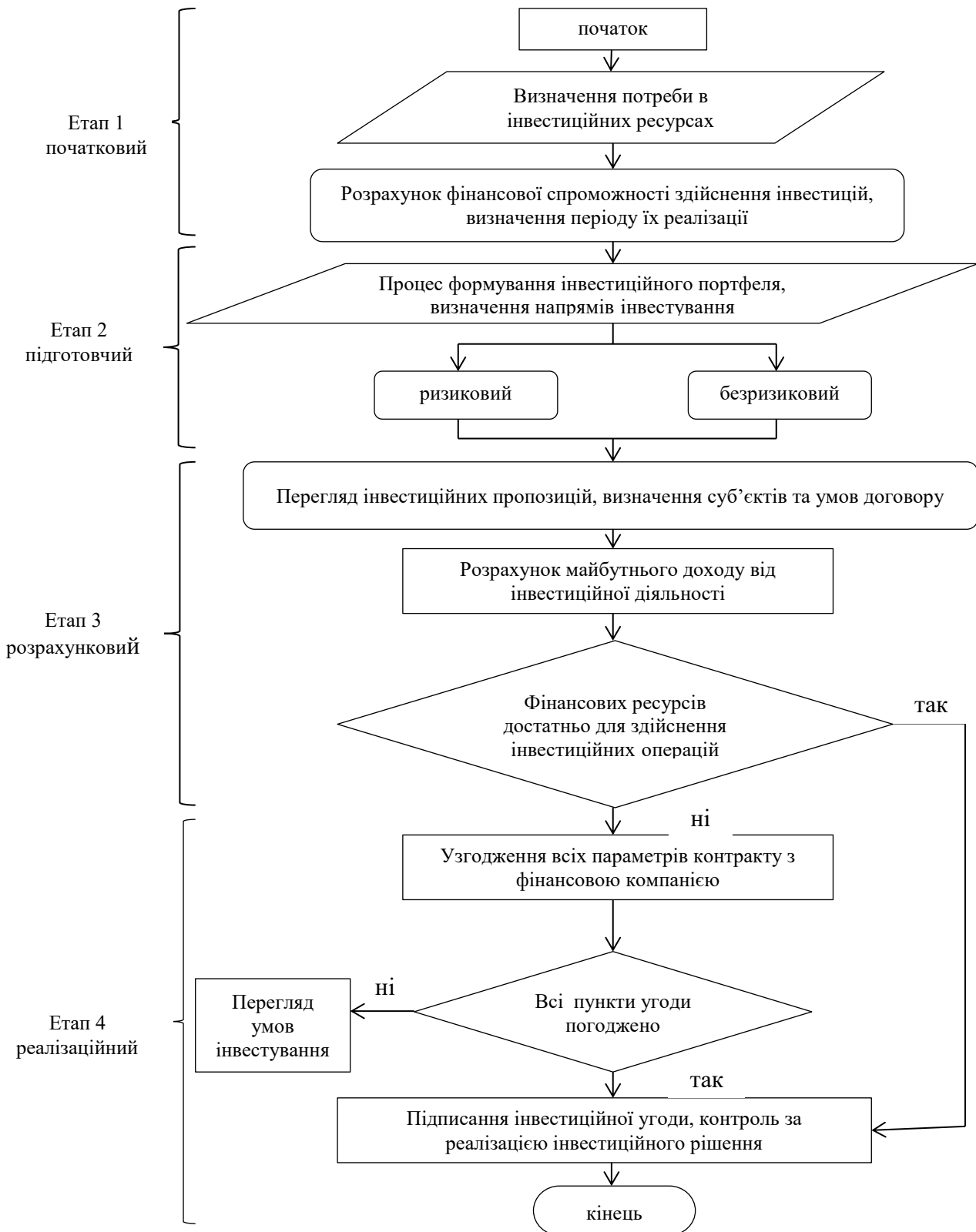
	RESERV	RESERV_HPF	RESERV_SM	RESERV_SM_HWA	RESERV_SM_HWM	RESERV_ARIMA_F
2015Q3	17244.7	16851.94	16562.39	16770.93	16889.10	17244.7
2015Q4	18376.3	17259.88	17560.59	18202.17	18577.95	18376.3
2016Q1	18668.5	17660.30	18692.19	18045.29	17540.61	18668.5
2016Q2		18048.37	18984.39	18803.51	18775.19	18188.91
2016Q3		18418.66	19300.28	19327.94	19468.14	18224.6
2016Q4		18765.14	19616.18	20285.42	20929.77	18910.2
2017Q1		19081.10	19932.07	19954.41	19934.01	19660.5
2017Q2		19359.18	20247.97	20089.42	20026.72	19549.5
2017Q3		19591.32	20563.86	20613.85	20744.59	19645.4
2017Q4		19768.72	20879.76	21571.33	22279.93	20339.6

Джерело: укладено автором.

Враховуючи розрахунки методами, які зазначені вище, страхові резерви у 2017 р. покажуть висхідну динаміку з незначними коливаннями. Це пояснюємо поступовим зростанням обсягу страхових премій та підвищенням попиту на страхові послуги. Така тенденція створює сприятливі передумови для формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності вітчизняних страховиків.

У **третьому розділі** дисертації „*Напрями підвищення ефективності використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні*” охарактеризовано етапи процесу прийняття інвестиційних рішень страховими компаніями, проведено аналіз іноземного досвіду у сфері використання фінансових ресурсів страховиків, обґрунтовано напрями оптимізації джерел формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій в Україні.

Виділено чотири етапи прийняття інвестиційних рішень: початковий (передбачає визначення часу та періоду реалізації інвестицій), підготовчий – визначення напрямів та характеру інвестиційних вкладень; на розрахунковому етапі здійснюється первинний аналіз інвестиційних пропозицій; реалізаційний – передбачає підписання договору та узгодження всіх його параметрів (рис.4).

Рис. 4. Алгоритм прийняття інвестиційних рішень у страхових компаніях
Джерело: розроблено автором.

Однією з найактуальніших проблем розвитку вітчизняного ринку страхування є оптимізація джерел фінансових ресурсів, тому значну увагу треба приділити їхній структурі. З огляду на проаналізовані показники діяльності страхових компаній України, основними напрямками оптимізації вважаємо: підвищення купівельної спроможності населення; зменшення рівня операцій вихідного перестраховування;

розроблення дієвої маркетингової політики, що сприятиме зростанню кількості клієнтів і, відповідно, надходжень страхових премій.

Обґрунтовано значний вплив на рівень фінансового потенціалу інвестиційної діяльності кількості укладених договорів, що визначає обсяг зобов'язань страховика та відображає його ділову активність. Страхові виплати також впливають на фінансове забезпечення, адже підвищення обсягу відшкодувань може негативно вплинути на фінансову стійкість страхової компанії, а їхнє зменшення – свідчити про зниження рівня платоспроможності.

У процесі формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків треба ідентифікувати зовнішні (з клієнтами, банком, державою та інституційними інвесторами) та внутрішні між відділами страхової компанії, між засновниками, між персоналом) фінансові відносини страхових компаній. Їхній розвиток дає змогу страховикам виробити конкурентні переваги у формуванні клієнтської бази, а отже й підвищити можливість залучення додаткових джерел фінансових ресурсів щоб формувати достатній обсяг фондів грошових коштів для здійснення інвестиційних операцій.

У роботі наведено дані обсягу валових страхових премій світового страхового ринку, який демонструє позитивну динаміку розвитку, проаналізовано їхню структуру. Досліджено основні напрями розміщення фінансових ресурсів страхових компаній, які вважаються найбільш привабливими та становлять значну частину їх інвестиційного портфеля – боргові, державні, недержавні цінні папери, а також акції. Проаналізовано та розглянено страхові ринки країн Франції, Великобританії, Німеччини, США, Японії, країн Латинської Америки, а також країн Балтії, які досягли значних успіхів у розвитку.

Здійснивши аналіз інвестиційної діяльності страхових компаній провідних країн світу, можемо зробити висновок про значну роль страховиків на фінансовому ринку. Слід також відмітити досить великий вплив на інвестиційну діяльність державних органів влади майже у всіх країнах. Це пов'язано, в першу чергу, із розпорядженням значними обсягами фінансових ресурсів, які спрямовуються у різні фінансові інструменти, а отже й великою відповідальністю перед своїми клієнтами. У розвинених країнах страховики налагоджують партнерські відносини з іншими фінансовими установами, пропонуючи широкий спектр фінансових послуг

Враховуючи вищевикладене, з метою забезпечення успішної діяльності вітчизняних страхових компаній на інвестиційному ринку, можна виділити заходи, які сприятимуть розвитку національного ринку страхування та формуванню високого рівня фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній: тісна співпраця страховиків з банками шляхом створення спільних програм обслуговування клієнтів та надання страхового захисту; зміни до законодавства шляхом внесення конкретних статей, які регулюють діяльність страховика на фондовому ринку; формування диверсифікованого інвестиційного портфеля високоліквідних та прибуткових фінансових інструментів; ефективна маркетингова політика страховиків з метою просування страхових продуктів до споживача; розвиток ринку страхування життя як довгострокового джерела забезпечення інвестиційної діяльності страховиків; розвиток фінансового ринку для здійснення ефективних фінансових вкладень страховими компаніями.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні, методичні та практичні аспекти формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній України. Отримані наукові результати та їхнє обґрунтування дають змогу сформулювати висновки, які мають важливе теоретичне та практичне значення.

1. Розкрито суть, завдання та значення інвестиційної діяльності страховиків, визначено економічну сутність категорій „інвестиції” (узагальнено їх види за класифікаційними ознаками), „інвестиційна діяльність”, проаналізовано напрями розміщення страховими компаніями технічних резервів та резервів зі страхування життя. Охарактеризовано консервативну, помірну та агресивну інвестиційну політику страхових компаній.

2. З’ясовано сутність фінансового потенціалу страховика, виділено низку чинників, які визначають інвестиційну діяльність страховиків та сприяють її розвитку: структура сформованого страхового портфеля та термін дії договору страхування; склад інвестиційних ресурсів та обсяг акумульованих грошових коштів; (власні кошти страхових компаній вільні від зобов’язань перед страхувальниками, тому вкладаються у менш ліквідні та довгострокові активи); потреба страхових компаній в інвестиційному доході та порядок його використання; рівень інфляції – збереженість у часі вартості вкладених коштів є особливо актуальною для діяльності страхових компаній; ефективна система державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній та сприятливий інвестиційний клімат у державі; наявність у страхової компанії партнерських відносин з іншими учасниками фінансового ринку.

3. Проаналізовано інституційно-правове середовище інвестиційної діяльності страхових компаній. Запропоновано його структуру (страхове законодавство; інвестиційна інфраструктура страхового ринку; групова структура страховиків; страхові об’єднання; ринок цінних паперів; інвестиційний клімат у країні) та охарактеризовано його основні елементи. Перелік учасників інвестиційної інфраструктури страхового ринку має враховувати усіх суб’єктів, які прямо чи опосередковано впливають на інвестиційну діяльність. Важливим партнером страховиків визначено компанії з управління активами, які можуть взяти на себе управління активами страховиків, що сприятиме розвитку фінансового ринку в Україні, а також допоможе страховим компаніям уникнути зайвих витрат на утримання професійних керівників у своїх штатах. Тому, їхній розподіл виконано з урахуванням участі в інвестиційному процесі на безпосередніх та опосередкованих.

4. Визначено особливості формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій. Також подано підходи до його формування, проаналізовано й узагальнено думки науковців щодо сутності потенціалу та його структури. Зважаючи на різні думки вчених щодо трактування та взаємозв’язку фінансового й інвестиційного потенціалів, виділено інвестиційний у складі фінансового, оскільки вони взаємодоповнювальні. Також виокремлено індикатори фінансового потенціалу страхової організації, які треба враховувати в процесі його оцінки. На підставі тринадцяти коефіцієнтів, розраховано інтегральний показник фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, використовуючи дані двадцяти

страхових компаній. На нашу думку, вони між собою пов'язані та становлять сукупність показників оцінки достатності фінансових ресурсів для здійснення інвестицій.

5. У роботі оцінено фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в Україні з допомогою кореляційно-регресійного аналізу побудовано матрицю взаємозалежності показників капіталізації страхового ринку та визначено найбільш взаємозалежні змінні. Факторною величиною обрали страхові резерви, обсяг яких визначає інвестиційні можливості страховиків.

6. Здійснено прогноз обсягу страхових резервів, які становлять фінансову основу інвестиційного потенціалу страхових компаній. За допомогою методів прогнозування, які були використані в процесі дослідження, виявлено різні значення, що дало підставу зробити висновки про необхідність формування декількох варіантів прогнозних планів щоб врахувати можливості похибки. Проаналізовано структуру активів страхових компаній України протягом 2009-2014 років і визначено, що найбільшу частку в їх структурі становлять грошові кошти на поточних рахунках.

7. Вдосконалено алгоритм прийняття інвестиційних рішень і виявлено чинники впливу на їхнє прийняття з урахуванням специфіки діяльності страхової компанії: кількість укладених договорів страхування, а отже, й обсяг фінансових потоків від страхової діяльності, рівень диверсифікації інвестиційного портфеля, кон'юнктура фондового ринку, валютні коливання, наявність у страховиків чіткої інвестиційної стратегії, політична ситуація в країні, яка визначає економічні процеси в цілому. Також визначено внутрішніх і зовнішніх суб'єктів фінансових відносин страховика у сфері інвестування, які можуть мати вплив на процес прийняття інвестиційного рішення. З огляду на це сформовано чотири етапи реалізації інвестиційних рішень менеджерами страхової компанії, а саме початковий, підготовчий, розрахунковий і реалізаційний.

8. Досліджено міжнародний досвід діяльності страхових компаній, визначено особливості формування їхнього інвестиційного портфеля, що дає змогу нарощувати свої прибутки й конкурувати серед найбільших інституційних інвесторів.

9. Обґрунтовано наковий підхід до оптимізації джерел інвестиційних ресурсів страхових організацій. Проаналізовано показники капіталізації страхового ринку у 2004-2015 роках та їхні тенденції, а саме: зниження обсягу валових страхових премій під впливом недовіри населення до страховиків і політично нестабільного середовища (частка валових і чистих премій стосовно ВВП є чи не найнижчою в Європі та становить 1,5%); обсяг активів та сформованих страхових резервів також збільшується, проте таке підвищення може бути свідченням девальвації курсу національної грошової одиниці та переоцінкою залишків груп активів; поступове збільшення валових страхових виплат на фоні зниження премій чинить негативний вплив на розвиток фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення процесу формування та оцінки фінансового потенціалу інвестиційної діяльності у страхових компаніях, оцінки інвестиційної спроможності та прогнозування показників капіталізації страхового ринку для розроблення та реалізації ефективних інвестиційних рішень.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Гавриляк Т. С. Особливості формування інвестиційного портфеля страхових компаній України / Т. С. Гавриляк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія „Економічні науки”. – 2014. – С. 210-214. (0,52 друк. арк.).
2. Гавриляк Т. С. Влияние мирового финансового кризиса на страховой рынок Украины / Т. С. Гавриляк // Глобальні та національні проблеми економіки. [Електронний ресурс]. – 2014. – Груд. (Вип. 2). – С. 1034-1037. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/213.pdf>. (0,48 друк. арк.). [Видання включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus* (Польща)].
3. Гавриляк Т. С. Теоретичні аспекти аналізу страхової інвестиційної діяльності / Т. С. Гавриляк // Економічний аналіз. – 2014. – Том 18, № 1. – С. 131-135. (0,49 друк. арк.). [Видання включено до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus* (Польща), *Research Bible* (Японія), *Cite Factor* (США)].
4. Гавриляк Т. С. Аналіз інвестиційної активності страхових компаній країн Європи / Т. С. Гавриляк // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – № 4. – С. 39-43. (0,51 друк. арк.). [Видання включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus* (Польща)].
5. Гавриляк Т. С. Зарубіжний досвід формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній / Т. С. Гавриляк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.5. – С. 251-257. (0,48 друк. арк.). [Видання включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus* (Польща)].
6. Гавриляк Т. С. Інституційно-правове середовище страхової інвестиційної діяльності / Т. С. Гавриляк // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія „Економіка”. – 2015. – Вип. 1 (3). – С. 218-223. (0,63 друк. арк.). [Видання включено до міжнародних наукометричних баз: *Scientific Journal Impact Factor* (SJIF), *Cite Factor* (США), *Research Bible* (Японія), *InfoBase Index* (Індія), *Directory of Research Journals Indexing* (Індія)].
7. Гавриляк Т. С. Особливості прийняття інвестиційних рішень в страхових організаціях / Т. С. Гавриляк // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2015. – Вип. 28. Ч. 4. – С. 144-147. (0,56 друк. арк.).
8. Гавриляк Т. С. Стратегія забезпечення функціонування механізму активізації інвестиційної діяльності страховика / Т. С. Гавриляк // Економічний аналіз. – 2015. – Том 22, № 1. – С. 97-101. (0,47 друк. арк.). [Видання включено до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus* (Польща), *Research Bible* (Японія), *Cite Factor* (США)].
9. Гавриляк Т. С. Оптимізація джерел та механізмів формування інвестиційних ресурсів страховиків / Т. С. Гавриляк // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 4. – С. 67-70. (0,38 друк. арк.). [Видання включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus* (Польща)].

У закордонних періодичних виданнях:

10. Gavriljak Tatjana. Zvláštnost činnosti pojistných organizací Ukrajiny za současných podmínek / Tatjana Gavriljak // *Modern Science – Moderní věda*. – Praha. – České Republika, Nemoros. – 2014. – № 4. – S. 24-30. (0,49 друк. арк.).

В інших періодичних виданнях:

11. Гавриляк Т. С. Сутнісна характеристика фінансового потенціалу підприємства / Т. С. Гавриляк // Кримський економічний вісник. – 2013. – № 6 (07), Ч. I. – С. 86-88. (0,3 друк. арк.).
  12. Гавриляк Т. С. Теоретичні основи оцінки фінансового потенціалу страхової організації / Т. С. Гавриляк // Економічні студії. – 2014. – № 3 (03). – С. 13-17. (0,42 друк. арк.).
- Публікації апробаційного характеру:*
13. Гавриляк Т. С. Інвестиційна політика страхових компаній України: проблеми та шляхи подолання / Т. С. Гавриляк // Матеріали XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції „Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД” : Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 25-28. (0,24 друк. арк.).
  14. Гавриляк Т. С. Роль страхових організацій у системі фінансового посередництва в Україні / Т. С. Гавриляк // Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Сімферополь – смт. Гурзуф, 17-18 жовтня 2013 р.) – Сімферополь : ВД „АРІАЛ”, 2013. – С. 144-147. (0,12 друк. арк.).
  15. Гавриляк Т. С. Характеристика основних факторів впливу на розвиток вітчизняного ринку страхових послуг / Т. С. Гавриляк // Економіка, управління, фінанси: теорія і практика : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 11-12 жовтня 2013 року). – Херсон: Видавничий дім „Гельветика”, 2013. – С. 137-139. (0,23 друк. арк.).
  16. Гавриляк Т. С. Основи прогнозування фінансового потенціалу підприємств / Т. С. Гавриляк // Стратегія розвитку світової економіки в умовах глобалізації : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 27-28 грудня 2013 р.). – Черкаси: Видавничий дім „Гельветика”, 2013. – С. 78-80. (0,21 друк. арк.).
  17. Гавриляк Т. С. Джерела формування фінансового потенціалу страхових організацій / Т. С. Гавриляк // Регіональна економіка та проблеми муніципального розвитку : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7-8 лютого 2014 р.). У 2-х частинах. – Ч. 1. – К.: ГО „Київський економічний науковий центр”, 2014. – С. 23-25. (0,24 друк. арк.).
  18. Гавриляк Т. С. Шляхи підвищення фінансової стійкості страхових організацій / Т. С. Гавриляк // Інноваційна стратегія і тактика фінансово-економічного розвитку суб’єктів національного господарства : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 19-20 грудня 2014 р.) У. 3-х частинах. – Ч. 2. – Чернівці: Видавничий дім „Гельветика”, 2014. – С. 196- 198. (0,19 друк. арк.).
  19. Havrilyak T. S. Financial potential of the insurer: the nature and structure / T. S. Havrilyak // Economics and management: problems of science and practice : Collection of scientific articles. Vol. 1 – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – P. 26–29. (0,26 друк. арк.).
  20. Гавриляк Т. С. Впровадження стратегічного управління у вітчизняних страхових компаніях / Т. С. Гавриляк // Актуальні питання економічних наук : Матеріали II

- міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ 13-14 березня 2015 року). – У 2-х частинах. – Ч. 1. – Херсон: Видавничий дім „Гельветика”, 2015. – С. 101-103. (0,24 друк. арк.).
21. Гавриляк Т. С. Діяльність страхових компаній на ринку цінних паперів / Т. С. Гавриляк // Розвиток національної економіки: теорія і практика : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 3-4 квітня 2015 р.). – У 3-х частинах. – Ч. 3. – м. Івано-Франківськ – Тернопіль: Крок, 2015. – С. 77-78. (0,22 друк. арк.).
  22. Гавриляк Т. С. Компанії страхування життя як інституційні інвестори на фінансовому ринку / Т. С. Гавриляк // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : Матеріали ХХІІ Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених (м. Львів, 15-16 травня 2015 р.). – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 40-41. (0,14 друк. арк.).
  23. Гавриляк Т. С. Капіталізація страхових компаній як чинник розвитку страхової інвестиційної діяльності / Т. С. Гавриляк // Модернізація та суспільний розвиток національної економіки : Збірник наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18-19 вересня 2015 р.). – Одеса: ЦЕДР, 2015. – С. 97-99. (0,18 друк. арк.).
  24. Гавриляк Т. С. Процес формування фінансового капіталу страховими підприємствами / Т. С. Гавриляк // Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд : Збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 13-14 листопада 2015 року). У 3-х частинах. – Ч. 2. – Запоріжжя: ГО „СІЕУ”, 2015. – Ч. 2. – С. 76-79. (0,25 друк. арк.).
  25. Гавриляк Т. С. Перспектива реалізації інвестиційного потенціалу страхових компаній в Україні / Т. С. Гавриляк // Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи : Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.). У 2-х частинах. – Ч. 2. – Ужгород: Видавничий дім „Гельветика”, 2016. – С. 104-107. (0,26 друк. арк.).
  26. Havrilyak T. S. Infrastructure investment of insurance market / T. S. Havrilyak // Economics and management: challenges and perspectives: Collection of scientific articles. – „East West” Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. – P. 133-136. (0,25 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Гавриляк Т. С. Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2016.

У дисертаційній роботі досліджено особливості формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні. Подано характеристику інвестиційної діяльності страхових організацій, визначено її суть, завдання та значення. Визначено сутність, структуру та методи оцінки фінансового потенціалу страховиків, розкрито особливості формування інституційно-правового

середовища інвестиційної діяльності страхових компаній України та його елементи.

З допомогою інтегрального показника виявлено особливості формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній, сформовано їхній рейтинг. Проведено оцінку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні, проаналізовано динаміку та подано прогностні дані страхових резервів страхових компаній.

Розширено перелік принципів, на яких ґрунтується процес ухвалення інвестиційних рішень, вдосконалено його алгоритм з урахуванням специфіки діяльності страхових компаній. Охарактеризовано етапи процесу прийняття інвестиційних рішень страховими компаніями, опрацьовано іноземний досвід формування інвестиційного портфеля страхових компаній, визначено напрями оптимізації джерел формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій.

Ключові слова: фінансовий потенціал інвестиційної діяльності, страхові резерви, інвестиційна діяльність, інвестиційні рішення, страхова компанія, інституційно-правове середовище.

АННОТАЦИЯ

Гавриляк Т. С. Финансовый потенциал инвестиционной деятельности страховщиков в экономике Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2016.

В диссертационной работе исследованы особенности финансового потенциала инвестиционной деятельности страховщиков в Украине. Предоставлена характеристика инвестиционной деятельности страховых организаций, определены ее суть, задачи и значение. Осуществлен анализ сущности, структуры и методов оценки финансового потенциала страховщиков, раскрыты особенности формирования институционально-правовой среды инвестиционной деятельности страховых компаний Украины и его элементы. Определены факторы влияния на формирование инвестиционной политики страховых компаний.

С помощью интегрального показателя определены особенности формирования финансового потенциала инвестиционной деятельности страховых компаний и сформирован их рейтинг. Проведена оценка финансового потенциала инвестиционной деятельности страховщиков в Украине, проанализирована динамика и представлены прогнозные данные страховых резервов страховых организаций.

Расширен перечень принципов, на которых основывается процесс принятия инвестиционных решений и усовершенствован его алгоритм с учетом специфики функционирования страховых компаний. Охарактеризованы этапы процесса принятия инвестиционных решений страховщиками, проанализирован, иностранный опыт формирования инвестиционного портфеля страховых организаций, обоснована необходимость оптимизации источников формирования финансового потенциала инвестиционной деятельности страховых организаций.

Ключевые слова: финансовый потенциал инвестиционной деятельности, страховые резервы, инвестиционная деятельность, инвестиционные решения, страховая компания, институционально-правовая среда.

SUMMARY

Havrilyak T. S. Financial Potential of Investment Activity of Insurers in the Economy of Ukraine. – Manuscript.

A thesis for the Scholarly Degree of Candidate of Economic Sciences in Speciality 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – Ivan Franko National University of L'viv. – L'viv, 2016.

In this dissertation investigated the nature, objectives and significance of the investment activity of insurance organizations, the article considers the essence, structure and methods of assessment of financial capacity of insurers, identified the main elements of the legal and institutional environment of investment activity of insurance companies of Ukraine.

Based on content analysis of definitions of „potential insurance company”, „investment activities”, „financial resources of the insurer” and „investment” given the conceptualization of the term „financial potential of the investment activities of insurers” and presents the author's interpretation. The factors of influence on forming of investment potential of the insurance company. Defined direct and indirect participants in the investment infrastructure of the insurance market. Identified high, medium and low levels of financial potential of insurance companies

Marked features of formation of financial potential of investment activity of insurance companies, assess the financial potential of investment activity of insurers in Ukraine, analyzed the dynamics and presents forecasts of development of the investment policy of insurance companies.

A model for assessing the financial potential of investment activity of insurance companies by calculating the integral index based on the coefficients that best fit the resource support that allowed the rating of insurers of Ukraine and to characterize their investment activities.

Confirmed the existence of a relationship between the main indicators of capitalization of the insurance market and the volume of insurance reserves as the main source of investment activity of insurers, developed an adequate econometric model that suits the conditions of stability.

The structure of assets of insurance companies of Ukraine and identify priority areas for investment. With the help of mathematical methods of forecasting the volume of insurance reserves in the first quarter of 2017.

Describes the stages of the process of making investment decisions by insurance companies, the analysis of foreign experience in the use of financial resources for investment activity of insurance companies in Ukraine, the necessity of optimizing the sources of forming the financial potential of investment activity of insurance organizations.

Augmented principles of investment decision-making, including the principle of objectivity, prediction, rationality and effectiveness. Indexes of capitalization of the insurance market of Ukraine and the tendencies of development of Ukrainian insurance companies on the investment market.

Key words: financial potential of investment activity, insurance reserves, investment activity, investment decisions, insurance company, institutionally-legal environment.